

בגדרי נתרונקה בנדר קלוש והמסתעף

א. מיגז גיז ומקלש קליש – בשורש הספק / ב. היאך מתיישב עם דין צירוף השותפות דאב ובעל / ג. ביאור שיטת הר"ן

ראויה לצירוף מתבטלת, וכמו ששנינו שם שהפר אחד וקיים אחד בטלה הפרתו של המיפר, וגם לאחר שנשאל זה שקיים על ההקמתו, וחזר והיפר אין ההפרה הראשונה ראויה להצטרף עם הפרת המקום [לאחר שנשאל], והטעם בדבר ביאר הר"ן (שם) שהוא משום שהפרתו אינה ראויה לצירוף, והוכיח כן ממה שמת בטלה הפרתו ואם כן גם במקרה זה, כיון שהפרת האב אינה ראויה לצירוף, ובטלה הפרתו, ונמצא שמתבטל הקלישות שנעשתה בנדר, והיה צריך לחזור ולהיות בזה דין נתרונקה.

בחינושי הגרנ"ט (ס' ס) ביאר, שהפרת האב לא בטלה, משום שהיא כן ראויה לצירוף. והטעם, שהרי שנינו להלן (עא). שאם הפר האב ומת הבעל וחזרה ונתארסה בו ביום, אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, וביאר שם הר"ן שדין זה הוא בין לבית הלל ובין לבית שמאי, ואף שהנדר הוקלש ואי אפשר להורישו, מכל מקום ארוס שני נחשב כהמשך לארוס ראשון [כרעיה דראשון], ולכן מקבל את כח ההפרה מן הבעל הראשון. והפרת האב נחשבת ראויה לצירוף, כיון שהאשה יכולה להתארס בו ביום והפרת האב תצטרף להפרת הארוס האחרון.

ויש להעיר בדרכו של הגרנ"ט, א. איך יהיה הדין במקום שבסוף לא יהיה ארוס אחרון אם אמרינן דאגלאי מילתא למפרע דנתבטלה הפרת האב והיה נתרונקה או לא (ויל"ע גם שבמקום כזה תתבטל ההפרה למפרע). ב. גם צריך ביאור בעיקר הסברא שהרי בדברי הר"ן (י"ז) מבואר שכל הפרה שבשעתה לא חזיא לאצטרופי אזי אף אחר שהיתה שאלה על ההקמה מכל מקום לא מועילה ההפרה, וגם כאן קודם שיש ארוס אחרון הרי לא חזיא לאצטרופי. וי"ל ג. ועוד צ"ע בדברי הגרנ"ט,

שנינו בברייתא (נדרים טו). שמע אביה והפר לה, ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת, חוזר האב ומפר חלקו של בעל, אמר רבי נתן הן הן דברי בית שמאי, ובית הלל אומרים אין יכול להפר, אומרת הגמרא שמע מינה לבית שמאי מיגז גיז לבית הלל 'מקלש קליש'. ומבואר בדברי הגמרא, שבמקום שהאב הפר ומת הבעל, לדעת בית שמאי יש בזה את הדין של 'נתרונקה רשות לאב' כמו שלמדו בגמרא (ע: מהפסוק (במדבר לז) 'היו תהיה' מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה, אבל לדעת בית הלל, שכל אחד מיקלש קליש, הוקלש הנדר, ולכן גם כאשר מת הבעל אין בזה את הדין 'נתרונקה רשות לאב', ולכן אין האב יכול להפר.

א. ביאור שיטת הר"ן

בביאור מחלוקת זו ביאר הר"ן (ד"ה אבל בית הלל אומרים) שלדעת בית הלל כשהפר האב נגרע כוחו של בעל ואינו חשוב להורישו. והוסיף הר"ן שכיון שהאב המפר עדיין חי, הפרתו לא בטלה, והנדר נשאר עדיין בקלישותו וכיון שהוקלש חלקו של בעל אין האב יכול לרשת אותו ולהפר. וכ' הר"ן דלא רק חלק הבעל אינו מפר אלא אף אם יחזור ויפר הכל כאחד אינו יכול, והיינו עפ"י טעמו דלא נתרונקה לו רשות ואין לו זכות בנדר כלל. ועיקר הסברא צ"ב.

אמאי לא בטלה הפרה כשמת שכנגדו

אמנם הקשו האחרונים על מה שנתבאר בדברי הר"ן שהקלישות לא בטלה, שאע"פ שאין כאן את הדין של 'מת המפר בטלה הפרתו', שהרי האב המפר עדיין חי, מכל מקום הרי לאחר שאין כאן דין נתרונקה, נמצא שהפרת האב אינה ראויה לצירוף, והרי שנינו לעיל (י"ז) שכל הפרה שאינה

אחרון. [והרי הר"ן בפשוטו חולק על הרמב"ם ולא סבירא ליה שבעינן ששניהם יפרו באותו היום, ובדעת בית שמאי כתב הר"ן לקמן דהטעם משום דנתרוקנה והוי קיום אבל לבית הלל דליכא נתרוקנה מ"ט בעינן בו ביום]. ולכאורה מבואר דהפרת האב בטלה ולכן צריך להפר שוב בו ביום בשביל שהאב יוכל להפר את חלקו, וא"כ מוכח דלא כמו שנקט הגרנ"ט דהפרתו קיימת בכדי שיוכל להפר עם הארוס שני, ועל כרחק שבאמת בטלה ההפרה ומכל מקום לא שייך שיהא נתרוקנה. ועל כל פנים חזינן דאף אם הארוס אחרון מפר מכל מקום בעינן שיהא בו ביום. ומבואר מזה דאין ההפרה מצטרפת מכח מה שחזי לאיצטרופי בהדי ארוס אחרון, ובטלה ההפרה. אך בדרישה (סי' רלד סק"ב) פירש מה שאמרו 'אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה' היינו ששניהם מפירין חלק הבעל, [והיינו דהפרת האב עדיין קימת ומ"מ צריך שישתתפו שנית בחלק הבעל וצ"ב למה לא תצטרף הפרת ארוס אחרון בהדי מה שהפר כבר אב ונ' דס"ל דאי אפשר לצרף מה שהפר האב בחיי ראשון עם מה שמפר ארוס שני ולכן בעינן הפרה חדשה של שניהם ודוק] ועיין שם בב"י שמשמע כהדרישה. ועיין היטב ברשב"א שם ד"ה אביה ומשמע מדבריו כהדרישה שלא בטלה הפרת האב ודברי הרשב"א שם צ"ב, ויש לפרש לדבריו שיהיה ביום שמעו של האב שגם הוא יורש חלק מכח הבעל (שיעורי בד קודש אות טז).

והחזון איש (אהע"ז סי' קלו לדף עא סק"ה) הוקשה לו קושיא זו, שכיון שאין הפרת אב ראויה לצירוף בטלה הפרתו, וכתב לבאר, שכיון שדין הנתרוקנה אם יחול יגרום שיוכל האב לחזור ולהפר את הנדר, מכיון שקיבל את כח הבעל יגרום על ידי כן שהפרתו הראשונה ראויה להצטרף עם מה שיפר עכשיו, וההפרה הראשונה נעשית ראויה לצירוף, ועל ידי כך יחזור הדין שכיון שההפרה הראשונה ראויה לצירוף היא לא בטלה [כיון שכל הסיבה לבטלה היא מפני שאינה ראויה לצירוף] ואם היא לא בטלה חוזר הדין שהנדר 'קלוש', ואי אפשר לומר בו 'נתרוקנה', וחוזר הדין². נמצא

שבר"ן לעיל (ד"ה שמע בעלה הב') כתב שגם באופן שהיפר הבעל ומת האב דאין הבעל מיפר אלא בשותפות, וביאר הר"ן דהקמ"ל דאע"ג דהנדר קליש טובא אין הבעל יכול להפר, והרי שם לא שייך טעם הגרנ"ט דהרי מת האב.

עוד הקשה מו"ר הגר"ד מילר שליט"א, שהרי הר"ן להלן (עא:) הביא שיטת התוס' הסוברים שכשהפר האב ומת הבעל אין האב יכול להפר עם ארוס שני לדעת בית הלל כיון שהאב מיקלש קליש, וסוברים שכשהנדר הוקלש אין בכוח הבעל להורישו לארוס שני ולא אומרים שארוס שני הוא 'כרעיה דראשון', ולדעתם יקשה מדוע לא בטלה הפרת האב מאחר ואינה ראויה לצירוף.

ועוד הקשה מדברי הרשב"א (טו). שכתב שבמקום שהפר האב ומת הבעל, שלדעת בית שמאי שיש דין 'נתרוקנה' אין צריך האב לחזור ולהפר אלא חלקו של בעל, והפרת האב לא בטלה, אבל במקום שחזרה ונתארסה, בזה אנו אומרים 'אביה ובעלה מפירין נדריה', והיינו שצריך האב לחזור ולהפר גם את חלקו שלו ביחד עם הארוס¹.

ומבואר מזה שאין ההפרה של האב מתחילה יכולה להצטרף עם הארוס שני, אלא הפרתו שמתחילה בטלה וצריך להפר מחדש, והיינו שההפרה הראשונה לעולם אינה ראויה לצירוף עם הארוס השני, ושלא כדברי הגרנ"ט שהפרת האב נחשבת ראויה לצירוף עם הארוס.

ולכאורה יש לדייק כן גם משיטת הר"ן, שהר"ן בסוגיין פירש שאם נתארסה בו ביום יכול האב לחזור ולהפר עם ארוס אחרון. ויש להבין מדוע צריך שתתארס בו ביום, והרי הארוס הראשון לא שמע מן הנדר כלל, ואם כן לא עבר יום שמעו של הבעל הראשון, ועל כרחק הכוונה שכיון ששמע האב צריך שתחזור ותתארס בו ביום כדי שלא יעבור יום שמעו של אב, ולכאורה מבואר בזה שהאב צריך לחזור ולהפר חלקו ביחד עם הארוס

² כסברא זו כתב הרשב"א לעיל (סח: ד"ה שמע אביה) בשיטת בית שמאי, שאין האב צריך לחזור ולהפר את חלקו, משום שהפרתו לא בטלה במיתת הבעל, לפי שיש לה צירוף עם הפרת האב עצמו בחלק הבעל. [אך בדעת הגרנ"ט צריך לומר שדווקא לבית שמאי הוא כן, אבל בשיטת בית הלל אין מקום לסברא הנ"ל. (וכן חילק בשיעורי

¹ וביאור דברי הרשב"א, שהפרת הארוס השני היא זכות הפרה מיוחדת ואינה מכח זכות הראשון, ועל כן הפרת האב הראשונה שהיתה בשותפות עם הארוס הראשון בטלה, ואינה יכולה להצטרף להפרת השותפות המחודשת, ועל כן הוא צריך להפר שוב.

לאב, מאחר שכל זמן שהיה ברשותו עד למיתתו היה זה נדר קלוש. גם עצם היסוד שהדבר תלוי במה שהיה לבעל ולא תלוי במה שהנדר עכשיו אינו קלוש צריך ביאור מסביר.

ב. מיגז גיז ומקלש קליש

ונראה בהקדם מה דיל"ע בזה בעיקר הדין היאך מתיישב עם סוגיא דהכא. דהנה לעיל סח. אבעיא להו בעל מיגז גיז או מקליש קליש היכא קמבעיא להו כגון דנדרה מתרין זיתין וכו'. וכבר תמה בקר"א מנ"ל דמיגז גיז או מקליש קליש, דהא פשטא דמילתא לכאורה דלא מיגז ולא מקלש, דהרי נצרכת ההפרה לכח שניהם והיאך יפעל האחד מבלעדי חברו. ועיין בקר"א שדימה זאת לסוגיא כיוצא בה בזבחים [דף ק"י סו"ע"א] בדין ב' מתירים במנחה דכדי להתירה בעינן שיוקטרו הקומץ והלבונה, דמספק"ל בגמ' שם כשהקטיר חזא מינייהו "משרא שרי" דכל חד מתיר חצי מהשיריים, או דכ"א "מקלש קליש" איסורייהו בהכל ולבסוף ניתר, ואולם הקשה הקר"א דהתם מבואר בסוגיא דמן הסברא היה אפשר שלא מיגז גיז ולא מקלש קליש אלא מחמת שמוכח שם בסוגיא דבהקטיר בחוץ חייב מזה חזינן דהקטרת אחד מהמתירים פועלת היתר במנחה, ואם כן הכא מאי פשיט"ל לגמ' דאין הדבר כן וודאי דפועל כל אחד בפני עצמו אע"פ שיש עמו שותף, רק מספק"ל באיזה אופן חל כח פעולתו, וצ"ב יסוד הספק.

ביסוד הספק

וביארנו בזה, דיסוד החילוק בין שותפות דהכא לשותפות בעלמא דאין כאן שיתוף בין ב' הכוחות. דבכל שותפין בעלמא הרי שניהם באחיזה משותפת, דבאותה אחיזה יש לכ"א חצי ומשלימים זא"ז, וממילא כל אחד פועל חצי וביחד יש כאן עשייה משותפת בדבר שעומד ברשותם ובאחיזתם. ומשא"כ באב ובעל א"א לדון אחיזה

שחלות זו של נתרונה, הוי חלות הגורם לביטול עצמו, וכל חלות הגורמת לביטול עצמה אינה חלה ולכן לא חל בזה דין נתרונה.³

אולם יש להקשות בסברא זו, שיסוד זה שאחר שבטלה הפרת האב וחוזר דין נתרונה הרי זה מחשיב את הפרת האב הראשונה להפרה הראויה לצירוף, צריך ביאור, הלא מעיקרא דינא יש לה הפרת האב להתבטל, ואם כן לא יתכן שלא תתבטל משום שהיא ראויה להצטרף להפרת האב עצמו בחלק הבעל, שהרי אם לא תתבטל ישאר הנדר בקלישותו ולא יתרוקן לאב, ושוב לא יהיה כאן צירוף. כלומר, שהרי ההפרה הראשונה אינה ראויה כלל לצירוף, שהרי כל מה שיוכל להיות הפרת חלקו של בעל הוא רק אם תתבטל הפרה הראשונה, ונמצא שההפרה הראשונה אינה ראויה כלל לצירוף, שהרי רק אם תתבטל יהיה הפרה של בעל.

ובשיעורי ר' דוד (אות פה) ביאר בדעת הר"ן באופן אחר. שאמנם שכשהפרת האב אינה ראויה לצירוף בטלה ההפרה, מכל מקום אינה בטלה למפרע אלא מכאן ולהבא. ואם כן כל זמן שהיה הנדר ברשות הארוס בחייו עדיין עמד בקלישותו, ומאחר שאצלו הוא קלוש שוב אינו יכול להורישו לאב. ואף שלאחר שיזכה בו האב כבר תתבטל הקלישות, מכל מקום כדי שיוכל הארוס להורישו לאב צריך שברשות הארוס לא יהיה הנדר קלוש. והיינו, דנמצא שלבעל שמת לא היה בנדר זה כח גמור אלא כח קלוש, ואף שמכאן ולהבא נתחזק הנדר, זה אינו אלא מכאן ולהבא. ודין 'נתרונה' היינו שהאב יורש ומקבל את הכח שהיה לבעל, וכיון שלבעל לא היה אלא נדר קלוש אינו יכול לקבל לעמוד במקום הבעל בזה.

ולכא' דבריו תמוהים, שאם כן גם בהפר הבעל ומת אמנם שכשמת בטלה הפרתו, מכל מקום כיון שאינה בטלה מלמפרע נמצא שלבעל לא היה אלא זכות קלושה בנדר ונימא שאין יכול להורישו

רבי שמואל בשיטת הרא"ש. ומשום כך הוצרך לפרש, שרק משום היותה ראויה לצירוף עם הארוס האחרון אינה בטלה].

³ ויש מקום להעיר בדרכו של החזון איש, שלכאורה אחר שנתבטלה הפרתו שוב חזר דין נתרונה דשוב הנדר אליו, ולכאורה צריך להיות שכיון שסוף סוף אם תהיה ההפרה קיימת לא יהא נתרונה אין הפרה זו בת צירוף

ושוב היא בטלה וממילא יהא דין נתרונה, אבל החזון איש נקט שאינו כן. עוד יש להעיר במשמעות דברי הר"ן כהחזון איש שהרי לפי דבריו באמת נתבטלה ההפרה, ובר"ן משמע דלא בטלה ההפרה.

היה חצי, דהרי הם ב' תכנים חלוקים. ונמצא לפ"ז דאם נאמר דהבעל בפנ"ע לא פעל מאומה א"כ אף כשיבא אח"כ האב ויפר מצדו לא תועיל פעולתו, דהרי אינו מוסיף ומשלים למה שפעל הבעל מקודם רק פועל מצד אחר והיאך תועיל עכשיו פעולת הבעל כשלא נוסף בה כלום, סוף דבר אם כל צד אינו פועל בפנ"ע הרי אין כאן אלא מאומה ועוד מאומה.

וע"כ בהכרח דבכה"ג כל צד פועל התוצאה בפ"ע ורק דבסופו של דבר לשלמות התוצאה אנו נזקקים שתהא הפעולה מב' הצדדים. והיינו דהאשה יש בה צד דעומדת בתפיסת אב וגם יש בה צד דעומדת בתפיסת בעל, וממילא בנדר עצמו נידונים ב' צדדים מצד תוכן תפיסת אב ומצד תוכן תפיסת בעל וכעת נמצא שהוא צד מופר וצד שאינו מופר. ובזה באנו לספק הגמ' וכמשי"ת עוד להלן בתו"ד.

בתוכן הצדדים דאב ובעל

ומתוך כך יש להתבונן עוד בענין ב' הצדדים שנת', דתפיסת אב ובת הם ב' תכנים חלוקים, דהם ענינים סותרים דבעיקרם אינם מתקיימים כלל זה עם זה. דרשות האב ורשות הבעל הם ב' מצבים סותרים וכדחזינן דבנישואין נסתר האב, וע"כ מה שמתקיימים עכשיו כאחד אינו אלא משום שהוא מצב אמצעי דתפיסת בעל לא נסתיימה, וממילא א"א לדון בהם איזה שיתוף והשלמה זל"ז. אלא דנין דבהכרח במצב האמצעי נשתיירו ב' צדדים סותרים וכ"א נידון בפ"ע כקיים מצד דידיה⁴.

ואמנם יסוד הענין במ"ש בביאורים ע"פ נערה (סי' א') בדין ע"ד בעלה נודרת, דאין האב והבעל באים ככח הפרה נגד הבת וכדאמרינן בגיטין פג: דלא מצינו זה אוסר זה מתיר אלא כהתאחדות עם כח הבת עצמה, דלעולם מתקיים הנדר ב'דעת נודר' של הבת ודעת הבת עומדת תחת דעת אב ובעל. ולפ"ז נמצא דאין האבהות ואישות כסיבה לכח על הנדר אלא תוכן אב ובעל הוא הוא תוכן התפיסה בנדר עצמו, דהרי הנדר קיים כדעת הבת ובדעת הבת גופה קיימים דעת אב ובעל כדעת ידיה, וא"כ הנדר עצמו עומד בענין זה שכאשר אנו דנין בו את כח הבת הרי אנו רואין את האב כמייצג את כוחה מצד אחד מצד היותה בתו ואנו רואין את הבעל כמייצג כוחה מצד אחר מצד היותה אשתו.

וביתר ביאור, דאילו היה כח אב ובעל כנגד הבת וכגון מה שקנה עבד קנה רבו שיש לו זכות עליו לקחת ממנו בכה"ג לא היה התפיסה בנדר כתוכן התפיסה בגוף הבת,

משותפת בנערה דכל אחד חצי, דהרי אין שיתוף ביניהם אלא יש כאן ב' גדרי בעלות חלוקות בנערה, דמצד אחד קיימת תפיסת רשות אב ומצד אחר קיים רשות הבעל, והרי אלו ב' מיני אחיזות נפרדות מב' צדדים חלוקים דכל אחד הוא תוכן נפרד וצד שלם בפני עצמו⁴ -

והנה בשותפין דעלמא אין לכל אחד איזה צד וחלק המסויים לו, רק שהוא אוהז בדבר וכיון שיש כאן שניים יחד הרי לכל אחד יש "חצי" בעלמא מתוך האחיזה המשותפת, אבל כאן לא שייך ענין "חצי" בעלמא, דהרי כל אחד מסוים לו צד תפיסתו בתוכן חלוק, דזה תופס מצד תפיסת בתו וזה תופס מצד תפיסת אשתו, וממילא אין כאן בעלות אחת המורכבת מב' "חצאים" אלא כל אחד עומד בצד דידיה ומשו"ה אין צירוף ביניהם.

והשתא נבוא לדון הנפ"מ בין "ב' חצאים" ל"ב' צדדים שלמים" כאשר באים לפעול שינוי ותוצאה בהדבר המשותף. דהנה בב' חצאים כ"א פועל חצי עשייה ומצטרפים לעשייה משותפת, ומשא"כ בב' צדדים הרי אין צירוף של עשייה משותפת אבל אנו נזקקים לב' הצדדים כיון דסו"ס נידון על התוצאה מב' הצדדים, וצריך שתתקיים מב' הצדדים – ועל כן ב"ב' חצאים" ודאי אחר שפעל האחד לא נפעל כלום בפנ"ע, דרק אחר שפועלים שניהם מצטרף לעשייה חדא המועלת בדבר, דהשני משלים את הראשון והופכו לעשייה שלמה ועי"ז פועלים שניהם. ומשא"כ ב"ב' צדדים" א"א לומר שיעשה האחד ואח"כ יעשה השני, דהרי במה שפועל השני לא נתחדש ונוסף כלום בעשיית הראשון, דהרי לא הפך את הראשון מחצי לשלם דמעיקרא לא

⁴ זה מוכרח דהם מב' צדדים נפרדים דהרי אין כאן נידון דהיא חצי בת לזה או חצי אשה לזה, כלומר דאין ב' התפיסות נפגשות זב"ז אלא כל אחד עומד מצד אחר, וכיון שכל אחד מצד אחר הרי הוא צד שלם בפ"ע, דיש צד שלם של היותה נתפסת כבת לאביה וצד שלם של היותה נתפסת כאשה לבעלה –

⁵ עוד יש להתבונן בעיקר הדבר שנת' דהאב והבעל פועלים מב' צדדים חלוקים, דלכאורה הני מילי בשורש הדבר בתפיסת האשה עצמה אבל בתוצאה בגוף הנדר הם כשותפין בעלמא. דבתפיסת האשה ודאי יש כאן ב' עיני תפיסות בתכנים חלוקים של תפיסת אב ותפיסת בעל ואינו כב' חצאים, אבל בנדר עצמו לכאורה אין בו ענין אב ובעל אלא התוצאה שיש כאן בעלי כח על הנדר וממילא סו"ס יש כאן ב' בעלי כוחות. והיאך באנו בנדר עצמו לתוכן של אב ובעל. חו תמיהה רבתא לכאורה.

ועל ר"ן לקמן עא: דאף למ"ד מיגז גיזי מת המפר בטלה הפרתו, והיינו משום דחלוקה זו של מיגז גיזי היא קיום בפועל ופירוש של אותו המצב דסתירת ב' הצדדים צד מופר וצד אינו מופר, וממילא כל עיקר הפרה זו של צד אחד אינה מתקיימת אלא על שם סופה דתושלם התוצאה להפרה שלמה וכמו שביארנו.

ולפ"ז יש ליישב קו' האחרונים הנ"ל בדין הפרה דאינה ראויה לצירוף מחמת שמת השני. דהתם החיסרון שאינו ראוי לצירוף אינו בגוף ההפרה הקיימת דהפרת האב מצד עצמה ראויה לצירוף והחיסרון הוא מסיבה חיצונית מצד אחר, דלא משכח"ל שיופר הצד השני אחר שמת הבעל⁶. ומשא"כ כשמת האב המפר עצמו הרי ההפרה מצד עצמה אינה ראויה לקיום דבטל הכח המפר שיקיים אותה בסופה וא"כ אין בה כח להיות להפרה שלמה – ויסוד החילוק הוא מש"נ דלעולם ב' הצדדים אין השתתפות ועירוב ביניהם, דכ"א נידון בפנ"ע מצד אחר, וממילא א"א לדון דחסר בצד המופר בשמו כ"תחילת הפרה" מחמת חיסרון בצד השני שמת הבעל, דהא צד זה ראוי מצד עצמו להיות כתחילת הפרה, ודווקא כשמת המפר הרי החיסרון הוא בצד זה גופו דלעולם יתקיים כהפרה בצד אחד ואין בו הכח להיות להפרה שלמה⁷. וכל זה דווקא למאי דחזינן בסוגיין דאין כאן צירוף של ב' חלקים, דאילו היה כן מאי נפ"מ אם החיסרון הוא מצדו או מצד שמת הבעל סו"ס יש כאן רק חצי ודין הוא שחצי בלא צירוף יתבטל, אבל לפימשנ"ת א"ש היטב דלעולם אינו חצי אלא כב' צדדים שלמים רק צריך שיהא נידון ומתקיים כתחילת הפרה וכמשנ"ת.

ג. ביאור לפ"ז בסברת הר"ן דקליש טובא

דנתקיימה בו תפיסת שכנגדו באופן שאינו ניתן להפרה. ועד"ז הוא בקודמין דאחר נישואין ובמת האב דלא נתרקנה לבעל דהוא תפיסת שכנגדו דאינה ברת הפרה.⁷ והיינו דלעולם חלה השתנות אף בצד המופר עצמו דסו"ס נהפך מהפרה בצד אחד להפרה שלמה ומ"מ נתבאר לעיל בעיקר הסוגיא דאין השתנות בחצי הראשון כשנעשה החצי השני היינו כלפי העשיה דאם העשיה הראשונה לא פעלה לא היתה פועלת אף אח"ז דלא נעשתה השלמה לעשיה אבל לגבי התוצאה סו"ס אחר שיש ב' צדדים נהפך להפרה שלמה וממילא לא רק שנוסף עוד צד אלא שנשתנתה התוצאה של הצד הראשון עצמו שנהפך מצד לדבר מושלם.

ומעתה, דנת' דיסוד הסוגיא שאין השתתפות ועירוב ביניהם אלא כ"א קיים כצד בפנ"ע ועי"ז כ"א פועל בפ"ע, צ"ע היאך מתיישב עם דין הצירוף דלכאורה סתרון אהדדי.

וי"ל דלעולם כ"א פועל בצד אחד וע"י פעולת חד מינייהו נעשה מופר בצד אחד כש"נ, אמנם דבר זה בעיקרו אין לו קיום דסו"ס מצד אחר אין כאן הפרה והיה ראוי שיסתור ויבטל צד אחד את חברו ונמצא דסוף דבר אין כאן הפרה, והא דלא דיינינן הכי היינו דווקא משום שראויה הפרה זו להיות הפרה שלמה וע"כ מתקיים ועומד בצד אחד בתורת תחילת הפרה. וכיון שמתקיים בתורת "תחילת הפרה" הרי אינו נגמר אלא כשיפר אף השני דתוצאת ההפרה לא נשלמה במה שמופר בחד צד אלא כאשר התקיימה תוצאה שלמה של הפרה. וממילא צריך שיהא המפר חי בשעה שמפר חברו דבהיה שעתא נשלמה ההפרה דידיה, וזהו מה שמקיימה, ולהכי אם מת המפר בטלה ההפרה דכבר אינה ראויה לקיום גמור וממילא מבטל צד אחד את חברו. והוא הדין אם הקם חברו דאינו ראוי להפרה שלמה.

ומה שאמרנו שמתקיים כתחילת הפרה ואח"כ נשלם אין זה סותר למשנ"ת לעיל דאין כאן שיתוף וצירוף של ב' חצאים, דמה שנשלם אח"כ אין זה צירוף בעשיה דאין תוכן מצורף בעשיה כש"נ ואין כאן חצי עשיה, רק הצירוף הוא מצד התוצאה בפועל, דסו"ס יש כאן נדר אחד ואם לא באנו לידי התוצאה שיהא מופר במושלם הרי חסר כאן בקיום התוצאה, וע"כ לעולם הוא מופר לאלתר בצד אחד ומ"מ מתקיים רק מכח סופו שיהא מופר במושלם מכל צד. ולפיכך כשמת המפר אין ההפרה ראויה לקיום ובטל.

דיחס לבת אינו אלא סיבת הכח וסו"ס יש לו כח בנדר עצמו מחמת הבת, ועכשיו יש כאן כח האב ואין כאן כח הבת, וכשם שיש לאדון כח בממון מחמת העבד [ואין שייך יחס העבדות עצמו לגבי הממון, דבממון יש לו זכות בעלמא] - ומשא"כ כאשר באים אב ובעל מתורת התאחדות עם הבת הרי אין הבת כסיבה לכח גרידא, דהרי **עדיין אנו דנין את הבת בנדר** וכל כוחם כעת הוא מתורת היותם מאוחדים עם כח הבת, וע"כ **עצם תפיסתם בנדר היא עצם תפיסתם בבת** דהיינו דרך תפיסת אב ודרך תפיסת בעל, וע"כ אינו כב' חצאים אלא כב' צדדים, וכמשנ"ת.

⁶ ומ"מ אם קיים אחד מהם בטלה ההפרה דאין זה חסרון חיצוני שא"א עתה להשלימו אלא חל כמצב בנדר עצמו

צדדים וצד שאינו מופר כסותר ומבטל הצד דמופר, דלפ"ז שייך לחלק דאם השני לא הספיק לשמוע הרי לא קיים לפנינו הצד דאינו מופר, דכל עוד דלא שמע לא עמד הנדר תחת דעתו וממילא אין נידון אלא הצד של ההפרה כמושלם. ובזה מתחלק הדין, דלענין דין הנדר אכתי אין דנין בו הפרה מוחלטת כיון ד"בכח" ראוי גב השני לשמוע וכשישמע יהא נידון תפיסתו בנדר, ומשו"ה כבר מעתה דנין דבכח יש כאן צד שאינו מופר. אמנם לענין הדין שהצד שאינו מופר סותר ומבטל הצד שמופר שע"ז יתבטל לגמרי בזה יל"ד דלא אמרינן בכח"ג, דהרי אין צד זה לפנינו אלא 'בכח' גרידא ואינו כדאי לסתור ולבטל צד ההפרה הקיים ונידון לפנינו בפועל⁹. וזהו ענין קליש טובא דנידון בפועל צד גמור של הפרה ולא אשתייר אלא פורתא דהצד בכח שיכול לשמוע.

ואם כנים הדברים, יש מקום ליישב דברי הר"ן דלקמן עמוד ב' דמפרש חידוש הברייתא דס"ד דאם הפר אחד מהם באופן שהשני לא הספיק לשמוע הרי הנדר קליש טובא וממילא מתקיימת הפרתו אפילו לאחר שמת (ונפ"מ דס"ד דיוכל הבעל להפר כשמת האב אע"ג דלא נתרוקנה לו רשות כיון דקיימא הפרת האב ואשתייר ליה פורתא, ולאידך ס"ד דלא יוכל האב להפר כשמת הבעל דהקלשת הבעל קיימא ומגרעת ירושת הנתרוקנה כדינא דב"ה), דלא נתחוורה סברתו לכאורה מהו ענין קליש טובא דהא סו"ס לענין דינא אין נפ"מ דההפרה אכתי אינה גמורה, וא"כ כיון שמת דין הוא שתבטל דאין כאן צירוף להפרה גמורה⁸.

ויתכן לבאר הס"ד עפיש"נ דהא דבטלה ההפרה אינו משום דהויא חצי הפרה אלא דיש כאן ב'

⁸ ועצם הדין דמפר שמת בטלה הפרתו הרי לא נתחדש כאן דלזה אי"צ דווקא באופן ד"לא הספיק לשמוע" וקליש טובא זה מבואר ברישא דברייתא דאם שמע הבעל והפר ומת נתרוקנה רשות לאב ול"א לבית הלל דע"י דקליש לא יהא נתרוקנה כדאמרי' בסיפא, והיינו מהאי טעמא דמת הבעל בטלה הפרתו ולא קליש. ומ"מ הכא ס"ד דכיון דקליש טובא תתקיים הפרה אף אחר מותו וצ"ב.

⁹ ואמנם צ"ב בעיקר דברי הר"ן דאע"פ שלא הספיק לשמוע קודם שמת חברו הרי עכשיו הוא שומע וממילא